

INHOUD

Voorwoord 7

Inleiding 9

TOM STUART-SMITH 11

MIRANDA BROOKS 31

DAN PEARSON 47

HARRY EN DAVID RICH 63

SARAH PRICE 75

NIGEL DUNNETT 91

SHEILA JACK 105

CHRIS MOSS 117

ARNE MAYNARD 131

ARABELLA LENNOX-BOYD 149

BUTTER WAKEFIELD 167

MARY KEEN 177

CATHERINE FITZGERALD 191

ISABEL EN JULIAN BANNERMAN 205

LIBBY RUSSELL 219

EMILY ERLAM 233

ALASDAIR CAMERON 243

TANIA COMPTON 257

Lijst van geselecteerde planten 270

Dankbetuiging 272

VOORWOORD

Op een dag in de jaren negentig ging bij tuinontwerpster Penelope Hobhouse de telefoon. ‘Spreek ik met John Brookes?’ vroeg een Amerikaan die op zoek was naar een Britse ontwerper voor zijn tuin. ‘Nee? O, dan bent u die andere tuinontwerper uit Engeland. Ik heb jullie beide namen op dit papiertje staan.’ In die tijd waren er natuurlijk wel meer dan twee ontwerpers in het Verenigd Koninkrijk, maar het is wel opvallend dat er maar twee namen op het briefje stonden. Dat zou nu wel anders zijn, want het beroep van tuinontwerper heeft zich de afgelopen dertig jaar spectaculair ontwikkeld.

Niet eerder in de geschiedenis was er zo veel talent onder tuin-architecten beschikbaar en sinds het begin van het decennium hebben particulieren ook nog nooit zo veel geld uitgegeven aan een ontwerp voor hun tuin.

Clare Coulson koos ervoor zich niet te richten op wat ontwerpers maken voor hun klanten, maar ze besloot de tuin- en landschaps-architecten in hun eigen tuin te interviewen.

Als ontwerpers voor zichzelf werken, hebben ze één gemeenschappelijk thema en dat is de omgang met de tijd. Er is geen enkele druk om oplossingen te vinden, vertelt Arne Maynard. Een poosje leken de veertig taxusbomen voor zijn okerkleurige huis wel een kerstbomenwekerij, maar dat kon gewoon. Coulson ziet deze tuinen als ‘langzaam evoluerende’ plekken. Maar het zijn ook plekken waar de ontwerpers ongeremd impulsief kunnen zijn. Zo herinnert Sue Stuart-Smith zich dat ze op een vroege ochtend wakker werd van het geluid van een kettingzaag. Haar man Tom had besloten de rozentuin in hun tuin in Hertfordshire te vervangen door een ontwerp met beplanting in combinatie met cortenstaal. Met dezelfde vrijheid creëerde hij in 2011 een weide van tweeduizend vierkante meter met een zadenmengsel van James Hitchmough. Hij kreeg hiermee de kans om volop met kleur

te experimenteren en te genieten van het verrassende resultaat. In een voormalige steengroeve in het Peak District kan Nigel Dunnett zich compromisloos wijden aan zijn credo ‘gedijt het niet, doe het dan weg’, wat zijn manier is om respect te tonen voor de eigenheid van soorten. En uit een boek van Humphry Repton haalde hij het idee om drie jonge bomen in één gat te planten (hoe leg je dat nou aan een klant uit?).

Tuinen geven een uniek gevoel van tijd, want verleden, heden en toekomst versmelten daar. In Wales keert Sarah Price (van wie de blik voortdurend afdwaalt omdat ze telkens iets nieuws in haar tuin opmerkt) terug naar het huis van haar grootouders en houdt ze innerlijke gesprekken met haar overleden vader, met wie ze als kind graag in de tuin was. Dan Pearsons tuin boven Bath geeft een weerslag van alle reizen die hij maakte en de mentoren die hij had. Hij koos zijn privédomein deels omdat er in de omliggende heuvels weinig gebeurt; zo kan er niets van de magie van de tuin afleiden.

De relatie tussen het kunnen experimenteren en het doorvoeren van een persoonlijke stijl komt het mooist tot uiting bij Gresgarth Hall in Lancashire. Arabella Lennox-Boyd blijft vol enthousiasme nieuwe bomen en heesters planten, geïnspireerd door haar avonturen met de International Dendrology Society – alsof ze tot in detail steeds weer hetzelfde doek bewerkt. Zo houdt zij een modern meesterwerk in beweging.

Het is een privilege dat we in dit boek in de tuinen van deze top-ontwerpers mogen meekijken. Zoals Harry Rich het omschrijft: ‘We zijn vrij rustige mensen en we houden van onze privétuin.’ Dit zijn plekken van huiselijk geluk, precies dat persoonlijke toevluchtsoord waar ook de ontdekkingsreiziger altijd naar op zoek is.

Christopher Woodward
Directeur van het Garden Museum

INLEIDING

De invloed van de bekendste landschapsarchitecten en tuinontwerpers ter wereld strekt zich uit tot ver voorbij de door hen ontworpen openbare ruimte en de particuliere opdrachten. Hun werk is wereldwijd bepalend voor de omgang met openbaar groen, maar ook op microniveau beïnvloeden zij hoe wij onze tuinen vormgeven en wat we erin zetten. Zo kan een toonaangevende tuin van hun hand jarenlang plantenkeuzes dicteren, maar ook ontwerpdetails of de aanschaf van specifieke cultivars. Op een dieper niveau kan hun werk ook bijdragen aan ideeën over milieubewust tuinieren, biodiversiteit, duurzaamheid en keuzes voor een betere wereld.

De privétuin van ontwerpers kunnen heel anders zijn dan de creaties die ze voor hun klanten bedenken. Soms is er geen masterplan en vaak mag de plek zich traag ontwikkelen zonder de tijdsdruk van een opdracht. In hun eigen tuin kunnen ontwerpers planten of plantencombinaties goed observeren en kunnen ideeën zich uitkristalliseren. Deze tuinen zijn soms letterlijk proeftuinen, maar het zijn ook persoonlijke ruimtes die aan de behoeftes van de eigenaars moeten voldoen.

Het werk van de landschapsarchitecten en tuinontwerpers in dit boek laat zich onmogelijk generaliseren en dat geldt ook voor hun privédomeinen, die al net zo persoonlijk zijn als hun creaties. Maar er zijn overeenkomsten.

Aan hun tuinen kun je zien hoe de landschapsarchitectuur zich heeft ontwikkeld, vooral in de afgelopen twintig jaar waarin natuurlijke beplanting en een holistischer benadering van natuur en biodiversiteit ingeburgerd zijn geraakt. Er bestaan nauwelijks

nog ontwerpers voor wie duurzaam en milieubewust tuinieren geen prioriteit zijn. Ook de klimaatverandering speelt een grote rol, vooral voor ontwerpers die wereldwijd werken en nu toekomstbestendige beplantingsplannen en -methodes proberen te ontwikkelen. In verschillende tuinen in dit boek, bijvoorbeeld bij Sarah Price, wordt geëxperimenteerd met beplanting in gerecycled zand of puin, of worden hergebruikte of experimentele materialen met een kleine ecologische voetafdruk toegepast.

Hoewel het om privétuinen gaat, kunnen deze plekken ook een breder doel dienen. In The Serge Hill Project van Tom Stuart-Smith bijvoorbeeld, komt de tuin ten goede aan de gemeenschap. Andere ontwerpers zien zichzelf als rentmeesters die het land en de biodiversiteit moeten herstellen, gedreven door een diepe behoefte om de aarde te beschermen. Veel tuinen in dit boek zijn moeizaam ontstaan op zeer ongunstige plekken, zoals betonnen boerenerven of gebieden waar het natuurlijke leven door jarenlange intensieve begrazing was verdwenen.

Voor sommige ontwerpers, zoals Nigel Dunnett, wiens dappere aanpak van zijn tuin in het Peak District een afspiegeling is van zijn baanbrekende werk in de openbare ruimte, is de tuin een continu experiment met wadi's, miniweilanden en bijna-wildernissen die onze ideeën tarten over wat een tuin eigenlijk is of kan zijn.

Maar het zijn natuurlijk vooral privétuinen, toevluchtsoorden en niet alleen referentiepunten. Stuk voor stuk hebben ze een heel eigen sfeer en zijn ze dankzij een enorme vastberadenheid, vindingrijkheid en creativiteit tot stand gekomen.

TOM STUART-SMITH

HERTFORDSHIRE

Toen Tom Stuart-Smith begin jaren negentig de tuinen bij zijn schuur in Hertfordshire inplantte, koos hij vooral voor reuzenplanten: kardoen en torenhoge wilde venkel, verschillende soorten *Verbena* en *Veronicastrum*, stokrozen en *Macleaya cordata*, de spectaculaire pluimpapaver met zijn prachtige vijg-vormige blad. Tom, die zelf bijna twee meter is, was niet echt voorbestemd voor dwergvormen: 'Ik heb altijd van planten gehouden die me recht aankijken, die me het gevoel geven dat ik erbij hoor,' vertelt hij in *The Barn Garden*, het boek uit 2011 dat hij samen met zijn vrouw Sue schreef en waarin de ontwikkeling van hun eerste tuinen wordt beschreven.

Nu, veertien jaar later, zijn de borders die zich uitstrekken vanaf het huis inmiddels overweldigend. Het enorme geheel van structuren en zachte, wazige vormen die in de loop der tijd slordiger zijn geworden, wordt omgeven door wolkvormig gesnoeide taxussen. Verder van de schuur vandaan liggen twee rustige gazons, omsloten door strakke, hoekige heg van haagbeuk. In de periode dat Tom met de tuin begon was hij in de greep van de arts-and-craftsbeweging, maar gaandeweg richtte hij zich meer op de naturalistische beplantingsstijl die doorbrak op het Europese vasteland, aangevoerd door ontwerpers en plantenliefhebbers als Piet en Anja Oudolf in Nederland en Cassian Schmidt, de toenmalige directeur van de Hermannshof, de voorbeeld- en proeftuinen in het Duitse Weinheim.

Deze twee invloeden liggen aan de basis van veel van zijn bekendste projecten, zoals Trentham Gardens in Staffordshire, waar een formele victoriaanse opzet contrasteert met sterke verticale vormen en een eigentijdse beplanting, of Broughton

Grange in Oxfordshire, waar tot beelden gesnoeide beuken worden omringd door zacht golvende grassoorten en vaste planten die hartje winter een spookachtige silhouet geven. 'Ik denk dat ik altijd als een spons invloeden heb opgezogen,' zegt Tom. 'Ik heb veel geleerd van anderen en van alle projecten die ik heb gedaan, maar mijn eigen tuin vormt toch de basis van mijn kennis. Die heeft me zelfvertrouwen gegeven, daar heb ik het meeste geleerd.'

Het verhaal van zijn tuin begint bijna een eeuw geleden in 1927, toen zijn grootvader Tom Motion het landgoed Serge Hill kocht. Op een deel daarvan zouden later zijn huis met tuin komen, evenals zijn ontwerp bureau. Dat alles ontstond vanuit wat ooit een 'agrarische woestenij' was, zoals Tom het beschrijft.

Als afgestudeerd landschapsontwerper (hij studeerde aanvankelijk zoölogie aan de Universiteit van Cambridge) was het zijn toekomstplan om op het landgoed tussen oude varkensstallen, een melkstal en een vervallen zeventiende-eeuwse schuur een binnentuin aan te leggen. Toen hij in 1986 met Sue trouwde, boden zijn ouders het paar de schuur aan als woning. Zij verbouwden de schuur zelf en haalden het timmerhout en het esdoorn- en eikenhout voor de vloeren uit de omliggende bossen.

Vóór de aanleg van de formele borders had het paar op de binnenplaats een rozentuin aangelegd, maar in 2007 bedacht Tom een heel nieuw ontwerp en gebruikte daarvoor de lange, cortenstalen wand en de waterreservoirs uit zijn fascinerende tuin voor de RHS Chelsea Flower Show van 2006, die hem een gouden medaille had opgeleverd. Rondom het spiegellende water staan *Astrantia*, salvia en sedum gecombineerd met metaalkleurige kruisdistel, markante wolfsmelk en stijlvolle grassen. En boven dit alles spreidt *Genista aetnensis*,

'DE WERELD VAN TUINONTWERP IS KLEIN, MAAR HET IS WEL EEN WERELD WAARIN JE JE, IN ELK GEVAL VAN DAG TOT DAG, HOOPVOL KUNT VOELEN OVER WAT JE DOET.'

de Etna-brem, op het hoogtepunt van de zomer zijn grote hangende trossen vol intens gele bloemen uit.

In 2011 voegde Tom naast de tweeënhalve hectare wildebloemenweiden die de tuin omringen ook nog een hoefijzervormige prairie van tweeduizend vierkante meter toe, ingezaaid met een zadenmengsel dat hij had samengesteld met James Hitchmough, die meewerkte aan de beplanting van het terrein voor de Olympische Spelen in Londen in 2012. Omdat het gebied op een gletsjermorene ligt, is de bodem op sommige plekken goed doorlatend, terwijl andere delen juist meer vocht vasthouden. Deze gevarieerde grond maakt tuinieren heel interessant, vertelt Tom. Hij ontwierp de tuin zo dat de heersende kleuren geel, paars en blauw van achteren worden verlicht als je bij zonsondergang in westelijke richting door de tuin loopt. 'Meestal tuinier ik niet op kleur, maar in dit geval wel.'

In elke tuinzone is de ontwikkeling van zijn ontwerpwerk goed te volgen. Hij tuinierde al ruim tien jaar op Serge Hill, toen hij in 1998 zijn eigen bureau begon, hetzelfde jaar waarin hij zijn debuut maakte op Chelsea met een baroktuin voor Chanel. Sindsdien heeft hij negen gouden medailles gewonnen (de meest recente voor een rustgevende bostuin voor het National Garden Scheme in 2024), en drie voor 'Best in Show'. In 2023 ontving hij een ridderorde van het Britse Rijk.

Het is bijna onmogelijk de stijl van een ontwerper te omschrijven wiens werk zo internationaal is en zulke verschillende soorten locaties bestrijkt, vaak zelfs op een epische schaal. Hij kan iets eenvoudigs, zoals het beperkte palet van een handjevol planten in een van de twee tuinen in Le Jardin Secret in Marrakesh, omtoveren tot een omgeving die bijna filmisch aanvoelt. Een islamitische tuin met citrus-, granaatappel- en olijfbomen gaf hij daar een onderbeplanting van slechts drie planten: *Stipa tenuissima*, *Lavandula dentata* en *Tulbaghia violacea*. Het is een adembenemende, hypnotiserende plek.

Tot zijn klanten behoorden koningin Elizabeth II (hij ontwierp de Queen's Jubilee Garden bij Windsor Castle) en de hertog van Devonshire (een reeks projecten op het landgoed Chatsworth waaronder het opnieuw vormgeven van een rotstuin van ruim een hectare, ooit ontworpen door Joseph Paxton). Hij creëerde projecten bij RHS Bridgewater en Hepworth Wakefield, en een prehistorische tuin van boomvarens voor de Royal Academy in Londen. Momenteel werkt hij aan tuinen voor Tate Britain in Londen en, midden in Edinburgh, aan een tuin voor het National Centre of Music rond een neoclassicistisch gebouw op een spectaculaire plek op Calton Hill, boven Holyrood en onder aan de Royal Mile.

'Ik ben vooral geïnteresseerd in die openbare ruimtes,' verklaart

Tom, die zich in zijn beginjaren wilde specialiseren in tuinen bij sociale woningbouw. 'Toch wil ik niet altijd met de openbare ruimte bezig zijn, want dat duurt altijd lang.' Daarom neemt hij met zijn ontwerpstudio, waar inmiddels 21 mensen werken, ook projecten aan voor particulieren en landgoederen. 'Het is een enorme verantwoordelijkheid, maar ook een groot geschenk om in deze positie te verkeren,' zegt hij over zijn groeiende bureau. 'En ook om met zulke talentvolle, enthousiaste en briljante mensen te kunnen werken.'

Zijn tuinen zijn in de loop der tijd steeds ecologischer geworden. In 2022 werd op het landgoed Knepp in Sussex, waar met klimaatbestendige beplanting en gerecyclede materialen wordt geëxperimenteerd, de laatste beplanting aan zijn rewilding-tuin toegevoegd. Maar nergens is deze focus duidelijker te zien dan in zijn eigen tuin. In 2024 vond daar de ingrijpendste uitbreiding tot dan toe plaats met het Serge Hill Project for Gardening, Creativity and Health, een samenwerkingsproject uit 2020 met Sue, die zelf psychiater, psychotherapeut en schrijver is van de bestseller *The Well Gardened Mind* (in het Nederlands vertaald als *Tuinieren voor de geest*).

Deze 'plantenbibliotheek' van ongeveer een halve hectare heeft een educatief doel om schoolkinderen, studenten en de plaatselijke bevolking te helpen planten en hun gewoontes beter te leren kennen. Momenteel staan er zo'n 1600 planten, waaronder vaste planten, heesters en bolgewassen, die allemaal een eigen plek hebben. Het overgrote deel is in twintig centimeter zand geplant en er is een schaduwrijker, vochtiger gedeelte voor planten die in die omstandigheden groeien. Er zijn nu plannen om de bibliotheek uit te breiden naar een aangrenzende weide van Toms zus, Kate.

Een lokale liefdadigheidsinstelling, de Sunnyside Rural Trust, leidt mensen met leerproblemen op om planten te vermeerderen, zodat die in een speciaal gebouwde ruimte kunnen worden verkocht. In het centraal gelegen Apple House, ontworpen door Toms zoon en architect Ben, worden workshops, lezingen en evenementen georganiseerd. Er zijn groentebedden waar ook de lokale gemeenschap gebruik van kan maken en één daarvan levert specifiek producten voor de ontwerpstudio.

Dit project benadrukt vooral hoe goed planten in staat zijn zich aan te passen en hoe groene ruimtes van nut kunnen zijn voor de gemeenschap. 'De wereld van tuinontwerp is klein, maar het is wel een wereld waarin je je, in elk geval van dag tot dag, hoopvol kunt voelen over wat je doet,' voegt Tom toe. 'En met een beetje geluk werk je op een plek waar je aan het eind van een werkdag het gevoel hebt dat je iets hebt bijgedragen aan het woonplezier.'

